

Høringsnotat

Tilsyn med barn i varig opphold i fosterhjem – høringsnotat om endringer i forskrift om fosterhjem

1. Innledning

Stortinget har ved behandlingen av Prop. 83 L (2024–2025) *Endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet)*¹ vedtatt et nytt barnevernstiltak: varig opphold i fosterhjem. Tiltaket er regulert i barnevernsloven § 5-12. Formålet med tiltaket er å bidra til at barn som skal bo i fosterhjem over lang tid, får mer forutsigbarhet, ro, stabilitet og normalitet i fosterhjemmet. Dette oppnås blant annet ved at det tas stilling til at barnet ikke skal flytte tilbake til foreldrene – gjenforeningsmålet forlates – og barnevernstjenestens involvering kan reduseres.

I Prop. 83 L (2024–2025) punkt 14.2.4.3 ble det påpekt at det ville være behov for å se på endringer i fosterhjemsforskriften (forskrift 13. oktober 2023 nr. 1632 om fosterhjem) dersom forslaget til det nye tiltaket fikk tilslutning i Stortinget. Stortinget vedtok endringen i barnevernsloven gjennom Lovvedtak 125 (2024–2025)².

Det framgår av den nye lovbestemmelsens siste ledd at fosterhjemmet fortsatt skal ha rett til oppfølging, men at omfanget skal avtales mellom barnevernstjenesten og fosterforeldrene. Når det gjelder tilsyn, framgår det i Prop 83 L (2024–2025) punkt 14.2.4.3 at det skal føres tilsyn også med varige fosterhjem.

Barne – og familiedepartementet vurderer at det er behov for å regulere i forskrift hvilke krav som skal gjelde for tilsyn med barn med varig opphold i fosterhjem, og foreslår i dette høringsnotatet endringer i fosterhjemsforskriften § 18 tredje ledd.

Departementet vil også vurdere andre endringer i fosterhjemsforskriften som en oppfølging av både kvalitetsløftet og Meld. St. 29 (2023–2024) *Fosterheim – ein trygg heim å bu i* (fosterhjemsmeldingen)³. Av hensyn til at lovendringen om varig opphold i fosterhjem er planlagt å tre ikraft 1. januar 2026, behandles likevel bare tilsynsregler for barn i varig opphold i fosterhjem i dette høringsnotatet.

2. Bakgrunnen for forslaget

Varig opphold i fosterhjem er et nytt tiltak for barn som er under barnevernets omsorg, når tilbakeføring til foreldrene ikke lenger er aktuelt. Varig opphold i fosterhjem er ment å gi mer stabilitet, ro, normalitet og forutsigbarhet for barn som skal bo lenge i fosterhjem. Vilklarene

¹ Prop. 83 L (2024–2025) er tilgjengelig på regjeringen.no:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-83-l-20242025/id3094694/>

² Lovvedtak 125 (2024–2025) er tilgjengelig på stortinget.no: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2024-2025/vedtak-202425-125/?all=true>

³ Meld. St. 29 (2023–2024) er tilgjengelig på regjeringen.no:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20232024/id3046020/>

for å beslutte at et barn skal ha et fosterhjemsopphold som betraktes som varig ligger tett opp til vilkårene som gjelder for å gjennomføre en adopsjon uten foreldrenes samtykke, jf. barnevernsloven § 5-10. En sentral forskjell er imidlertid at foreldreansvaret ikke overføres, og at fosterforeldrene har rett til oppfølging og godtgjøring fra barnevernstjenesten.

Vilkårene for at barneverns- og helsenemnda kan treffe vedtak om varig opphold i fosterhjem for et barn er regulert i barnevernsloven ny § 5-12 første ledd. Grunnvilkårene for at nemnda skal kunne vedta varig fosterhjemsopphold er at barnevernet har overtatt omsorgen for barnet etter § 5-1, og at barnet har bodd i det aktuelle fosterhjemmet i minst to år. Videre må målet om gjenforening være forlatt; enten må det anses sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, eller så må barnet ha blitt så sterkt knyttet til menneskene og miljøet i fosterhjemmet at flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet. I slike tilfeller kan målet om gjenforening forlates. Å oppgi målet om gjenforening er et alvorlig inngrep i både barnets og foreldrenes rett til familieliv, og krever derfor en grundig og individuell vurdering. Det er også et vilkår at fosterforeldrene har vist seg egnet til å oppdra barnet som sitt eget og har utøvd omsorgen for barnet på en god måte. Nemnda skal vurdere både fosterforeldrenes egnethet og om det aktuelle fosterhjemmet kan ivareta barnet i et langsiktig oppvekstperspektiv. Det er dessuten et absolutt krav at både fosterforeldrene og barnet selv, dersom barnet har fylt 12 år, samtykker til tiltaket. Se nærmere om bakgrunnen for og de rettslige rammene rundt tiltaket varig opphold i fosterhjem i Prop 83 L (2024–2025) punkt 14.2.4.

I Prop. 83 L (2024–2025) punkt 14.2.4.3 er det lagt til grunn at når vilkårene for varig fosterhjem er oppfylt, er det mindre behov for involvering fra barnevernstjenesten overfor barnet og fosterfamilien enn når det fortsatt arbeides for gjenforening med foreldrene. Barnevernstjenesten skal fortsatt følge opp barnet og fosterfamilien, men innhold og omfang av oppfølgingen skal fastsettes i samarbeid mellom barnevernstjenesten, barnet og fosterfamilien. Av hensyn til barnets rettssikkerhet og barnevernstjenestens ansvar for barnet bør det likevel føres tilsyn med barn i varig fosterhjem. Selv om målet er å legge til rette for en mer normal hverdag, er det viktig å ivareta barnets rettssikkerhet. Barnvernstjenesten har et lovpålagt ansvar for barnet, og det krever blant annet innsyn i hvordan barnet har det i fosterhjemmet. Departementet la derfor til grunn at det skal føres tilsyn med barn i varig fosterhjem, på samme måte som andre fosterhjem, jf. Prop. 83 L (2024–2025) punkt 14.2.4.3. Det ble imidlertid uttalt i proposisjonen at departementet ville vurdere om det er like stort behov for regelmessig tilsyn som ved opphold i ordinære fosterhjem.

3. Dagens regler om tilsyn

Dagens regler om tilsyn med barn i fosterhjem framgår av barnevernsloven § 9-10 og fosterhjemsforskriften kapittel 5. Formålet med tilsynet er å kontrollere at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, og at forutsetningene for oppholdet blir fulgt opp. Loven og forskriften regulerer hvem som skal føre tilsyn, når og hvordan tilsynet skal gjennomføres, krav til rapportering mm.

Det er kommunen der fosterhjemmet ligger (fosterhjems kommunen) som har ansvar for å føre tilsyn med barnets situasjon i fosterhjemmet, jf. barnevernsloven § 9-10.

Fosterhjems kommunen og omsorgskommunen kan skriftlig avtale at omsorgskommunen skal gjennomføre tilsynet, jf. fosterhjemsforskriften § 16 tredje ledd.

Tilsyn med fosterhjem fungerer som en uavhengig kontroll av barnets bo- og omsorgssituasjon. Barn i fosterhjem er i en sårbar situasjon, blant annet fordi de ikke kan bo med sine foreldre og kan mangle mulighet til selv å gi uttrykk for hvordan de har det. Samtidig gir det at de bor i et privat hjem begrenset innsyn i barnets hverdag. Tilsynet er derfor et viktig supplement til barnevernstjenestens egen lovpålagte oppfølging av barnet.

Etter fosterhjemsforskriften § 18 tredje ledd skal det føres tilsyn med barnet så ofte som nødvendig, og minst fire ganger i året. Tilsynet skal gjennomføres ved stedlige besøk. Hvis forholdene i fosterhjemmet vurderes som gode, og barnet samtykker, kan antallet tilsyn reduseres til minimum to ganger i året. Denne adgangen gjelder bare for barn som har fylt 15 år og har bodd i fosterhjemmet i mer enn to år. Det er fosterhjems kommunen som kan fatte vedtak om redusert antall tilsynsbesøk, og det krever samtykke fra barnevernstjenesten i omsorgskommunen.

4. Departementets vurderinger og forslag

Departementet er opptatt av at barn som skal bo lenge utenfor hjemmet, får en oppvekst som ligner på andre barns og som er preget av god omsorg, stabilitet og normalitet. For noen barn kan vedtak om varig opphold i fosterhjem være et egnet tiltak for å ivareta disse hensynene. En slik løsning er ment å gi barnet trygghet for at det skal vokse opp i fosterhjemmet, og åpner samtidig for at barnevernstjenestens involvering kan reduseres. I Prop. 83 L (2024–2025) punkt 14.2.4.3 er det påpekt at formålet med tiltaket er å skape mer stabilitet, ro, normalitet og forutsigbarhet for barnet når det er avklart at barnet ikke skal flytte tilbake til sine foreldre. Stortinget sluttet seg til dette i Innst. 524 L (2024–2025)⁴ punkt 3 og lovvedtaket.

Av hensyn til barnets rettssikkerhet, og ivaretagelse av barnevernstjenestens ansvar for barnet, mener departementet at det skal gjennomføres tilsyn med barn i varig opphold i fosterhjem. Dette er en nødvendig rettssikkerhetsmekanisme for barnet og sikrer at barnevernstjenesten kan følge med på barnets utvikling og ivareta sitt ansvar for barnet.

Departementet vurderer imidlertid at det i en situasjon med varig fosterhjem kan være mindre behov for like hyppige tilsyn, som ved opphold i ordinære fosterhjem. Dagens regelverk åpner allerede for at antallet tilsynsbesøk kan reduseres til minimum to ganger årlig, dersom barnet har fylt 15 år, har bodd i fosterhjemmet i mer enn to år, og forholdene vurderes som gode. Når barneverns- og helsenemnda fatter vedtak om varig opphold i fosterhjem, innebærer det at det er gjort en vurdering av at barnet skal vokse opp i fosterhjemmet, og at fosterforeldrene har vist seg egnet til å oppdra barnet som sitt eget og har gitt god omsorg i minst to år. De strenge vilkårene for å fatte vedtak om opphold i varig fosterhjem, tilsier etter departementets vurdering at det kan være forsvarlig med en generell regel om lavere minimums tilsynshyppighet med barn i varige fosterhjem. Når barnet har etablert en god tilknytning til fosterforeldrene og lever i en trygg omsorgssituasjon, kan hyppige tilsyn

⁴ Innstilling 524 L (2024–2025) er tilgjengelig på stortinget.no: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2024-2025/inns-202425-524/>

oppleves som unødig inngripende og forstyrrende. Færre tilsyn vil begrense inngrepene i barnets dagligliv og skape større ro og normalitet i fosterhjemmet.

Departementet har på bakgrunn av dette vurdert om det bør innføres en særskilt bestemmelse for tilsyn med varige fosterhjem, eller om dagens unntaksregel om barnevernstjenesten adgang til å redusere tilsynet er tilstrekkelig også for varige fosterhjem.

Slik unntaksregelen er utformet i dag, gjelder den bare for barn over 15 år. Dette innebærer at yngre barn i stabile og velfungerende fosterhjem ikke omfattes, selv om situasjonen tilsier at et redusert tilsynsnivå kan være forsvarlig. Etter departementets vurdering samsvarer ikke dette med hensikten med tiltaket varig fosterhjem – nemlig mer ro og normalitet i barnets hverdag uavhengig av barnets alder. Departementet vurderer at det verken er nødvendig eller hensiktsmessig at barnets alder skal være et vilkår for kunne ha lavere tilsynsfrekvens med barn i varig fosterhjem. Vilåårene for å treffe vedtak om opphold i varig fosterhjem er strenge og forutsetter at plasseringen er stabil, velfungerende og til barnets beste. Dette innebærer at det allerede er gjort en grundig faglig vurdering av barnets omsorgssituasjon, uavhengig av alder. Departementet mener på bakgrunn av dette at en 15 årsgrense er unødig rigid og lite formålstjenlig for situasjonen der barn er i varig opphold i fosterhjem.

Videre mener departementet at dagens skjønnsmessige unntaksregel kan bidra til ulike praksis mellom kommuner, og dermed mindre forutsigbarhet for barn og fosterfamilier som har fått fastsatt at oppholdet i fosterhjemmet betraktes som varig. Dette samsvarer dårlig med formålet bak tiltaket, som nettopp er å sikre barnet og fosterfamilien ro, normalitet og forutsigbarhet. En tydelig regel for tilsynshyppighet ved varig opphold i fosterhjem vil kunne bidra til en mer enhetlig praksis og tydeligere rammer for tilsynet. Det vil også redusere risikoen for at barnet utsettes for unødvendige inngrep i en ellers stabil omsorgssituasjon.

På bakgrunn av dette anser departementet at det støtter best opp under formålene med tiltaket å ha en særskilt regulering for tilsyn med barn i varig opphold i fosterhjem. En justering av tilsynsnivået i lys av de særlige kjennetegnene ved dette tiltaket, vil etter departementets syn best støtte opp under målet om stabilitet, ro og trygghet i barnets og fosterfamiliens hverdag.

Departementet foreslår derfor en bestemmelse for tilsyn med varig fosterhjem som tar utgangspunkt i dagens unntaksregel i fosterhjemsforskriften § 18 tredje ledd. Som påpekt ovenfor er det mange av hensynene bak unntaksregelen som gjør seg gjeldende for varige fosterhjem. Å ha en lavere minimums tilsynshyppighet for varige fosterhjem vil etter departementets syn være forsvarlig, samtidig som kontroll- og rettssikkerhetshensyn fortsatt ivaretas.

Et minimumskrav om to tilsynsbesøk årlig vil etter departementets syn ivareta behovet for innsyn i barnets situasjon, samtidig som det gir rom for økt tilsyn ved behov. Departementet påpeker at forslaget gjelder et minimumskrav til årlige tilsyn og at behovet for tilsyn også vil kunne variere over tid. Departementet understreker at dersom barnevernstjenesten vurderer at det er behov for flere tilsyn, må barnevernstjenesten følge opp dette.

På denne bakgrunn foreslår departementet å endre fosterhjemsforskriften § 18 tredje ledd, slik at det fremgår at det for barn med vedtak om varig opphold i fosterhjem skal føres tilsyn minst to ganger i året. Forslaget påvirker ikke de andre reglene om tilsyn med fosterhjem. De vil gjelde også for barn i varige fosterhjem.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Etter dagens regelverk er hovedregelen at det skal gjennomføres fire tilsyn med barn i fosterhjem. Departementet foreslår i dette høringsnotatet at det skal være krav om minimum to årlige tilsyn for barn i varig fosterhjem.

Sammenlignet med ordinære fosterhjem vil varig fosterhjem dermed føre til lavere utgifter til tilsyn. Tiltaket antas imidlertid å gjelde en svært liten gruppe barn, og eventuelle innsparinger for kommunen antas derfor å være små.

6. Utkast til ny forskriftstekst

Departementet foreslår nytt siste punktum i fosterhjemsforskriften § 18 tredje ledd. Paragrafen vil dermed lyde (endringsforslag i kursiv):

Tilsynspersonen skal føre tilsyn med barnet så ofte som nødvendig, og minimum fire ganger i året. Tilsyn skal skje ved stedlige besøk. Er forholdene i fosterhjemmet gode, og barnet samtykker, kan fosterhjems kommunen vedta å redusere tilsynet til minimum to ganger i året for barn som er fylt 15 år og som har bodd i fosterhjemmet i mer enn to år. Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal samtykke til reduisering av antall tilsyn. *Ved vedtak om varig opphold i fosterhjem etter barnevernsloven § 5-12 skal det føres tilsyn med barnet minimum to ganger i året.*